

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์สื่อการศึกษา มีอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร ซึ่งมีทั้งการศึกษาในด้านสภาพ ความต้องการ และปัญหาในการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา รวมทั้งการศึกษารูปแบบศูนย์สื่อการศึกษาที่เหมาะสมของสถาบันการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ เพื่อเสนอโครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา จึงขอนำเสนอเป็นบางเรื่องที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับศูนย์สื่อการศึกษา

วนิดา สุวรรณเพ็ญ (2523) ได้ทำการศึกษา เรื่อง โครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา สำหรับวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานภาพทางโสตทัศนศึกษา ปัญหาการใช้ การบริการ และการผลิตสื่อของอาจารย์ สำรวจความคิดเห็นและความต้องการต่อการจัดบริการของศูนย์สื่อการศึกษา พร้อมเสนอโครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา สำหรับวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ให้บริการด้านโสตทัศนอุปกรณ์ของวิทยาลัย จำนวน 48 คน ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทยส่วนใหญ่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านโสตทัศนศึกษามาแล้ว
2. อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้โสตทัศนอุปกรณ์นาน ๆ ครั้ง เนื่องจากไม่สามารถหาอุปกรณ์การสอนที่ต้องการใช้ได้, ไม่มีความสะดวกในการจัดหาและการใช้อุปกรณ์การสอน, ไม่มีความถนัดหรือความรู้ในการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ที่ต้องการ, ไม่สามารถผลิตอุปกรณ์เองได้และรู้สึกยุ่งยากในการผลิต
3. ปัญหาการบริหารงานโสตทัศนศึกษาของวิทยาลัยได้แก่ การขาดผู้มีความรู้ทางโสตทัศนศึกษา มาดำเนินงาน ยังไม่มีการวางโครงการและวัตถุประสงค์สำหรับงานโสตทัศนศึกษา ไว้อย่างแน่นอน
4. อาจารย์ส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการผลิตและการบริการโสตทัศนอุปกรณ์ ดังต่อไปนี้ โสตทัศนอุปกรณ์มีจำนวนจำกัด, ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ, ไม่มีอุปกรณ์สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา, ไม่มีแหล่งบริการวัสดุในการผลิต, ไม่มีเจ้าหน้าที่บริการเพียงพอ, โสตทัศนอุปกรณ์ที่มีอยู่ชำรุด, ไม่ได้รับความสะดวกในการใช้บริการ, ต้องจ่ายเงินเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการใช้เอง

5. โสตทัศนูปกรณ์ที่อาจารย์ส่วนใหญ่จัดหามาใช้ ได้แก่ สถานการณ์ที่เป็นจริงบนจอผู้ป่วย เช่น ตัวผู้ป่วย ผลิตโสตทัศนวัสดุขึ้นใช้เอง และใช้ของจริงเท่าที่วิทยาลัยมีอยู่

6. การบริการส่วนใหญ่ที่ทางวิทยาลัยจัดให้ ได้แก่ การมีเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือในการใช้เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ ส่วนการบริการอื่น ๆ ยังมีน้อยมาก และอาจารย์ร้อยละ 89.26 มีความต้องการการบริการทุกชนิด

7. ผู้บริหารและอาจารย์ร้อยละ 97.82 เห็นว่ามีความจำเป็นมากที่จะต้องจัดตั้งศูนย์สื่อการคำกษาของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เพื่อดำเนินการผลิตและจัดหาโสตทัศนูปกรณ์ไว้บริการในด้านการเรียนการสอน

8. วิทยาลัยมีโสตทัศนูปกรณ์ที่อยู่ในสภาพดีหลายชนิด แต่ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ รมภา ไตชิละสุนทร (2521) ได้ทำการวิจัย โครงการจัดและดำเนินงานศูนย์โสตทัศนศึกษาของหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแห่งประเทศไทย เพื่อสำรวจความต้องการ ทัศนคติ และความคิดเห็นของหัวหน้าหน่วยงานราชการและอาจารย์ใหญ่โรงเรียนในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีต่องานโสตทัศนศึกษา ศึกษาสถานภาพ ปัญหา และความต้องการการใช้โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ของงานการประชาสัมพันธ์จังหวัด และสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับดำเนินการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาประจำหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแห่งประเทศไทย พร้อมทั้งเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาประจำหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแห่งประเทศไทยแก่กรมประชาสัมพันธ์ โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามหัวหน้าหน่วยงานของจังหวัดต่าง ๆ จาก 4 ภาค รวม 20 จังหวัด จำนวน 270 คน

ผลการวิจัยสรุปว่าปัญหาในด้านการบริหารและบริการ คือ ขาดผู้มีความรู้และผู้ดำเนินงานในด้านนี้จริงจังและมีบุคลากรไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาด้านการใช้โสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ มีโสตทัศนูปกรณ์ไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ไม่ตรงตามเนื้อหา สถานที่ปฏิบัติงานไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ ทำให้ผู้ใช้บริการใช้โสตทัศนูปกรณ์น้อย หรือไม่ได้ใช้เลย จึงขาดความรู้และทักษะในการผลิตอุปกรณ์ประกอบการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งไม่มีแหล่งที่จะยืมอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ตามความต้องการ นอกจากนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่ามีความจำเป็นมากที่จำเป็นต้องจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาของหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอย่างรีบด่วน โดยมีอาคารเป็นเอกเทศ แต่อยู่บริเวณเดียวกับหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัด

พินิจ แสงแก้ว (2530) ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาของศูนย์อำนวยการแพทย์พระมงกุฎเกล้า เพื่อศึกษาสภาพ และความต้องการการใช้เทคโนโลยีการศึกษาของผู้เกี่ยวข้องในศูนย์อำนวยการแพทย์พระมงกุฎเกล้า ปัญหาในการใช้

เทคโนโลยีการศึกษา และการให้บริการแก่วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า และวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก รวมทั้งศึกษาความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวนบุคลากร งบประมาณ และสถานที่ในการจัดตั้งศูนย์ฯ ของศูนย์อำนวยการแพทย์พระมงกุฎเกล้า โดยทำการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร พยาบาล และเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 380 คน

ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ผู้บริหาร แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่รู้จักและเห็นความสำคัญของการใช้ โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน แต่ใช้น้อยเป็นบางครั้งบางคราว เนื่องจากไม่สะดวกในการจัดเตรียม ไม่มีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาในการผลิตสื่อที่ดี บางหน่วยงานไม่มีหน่วยงานโสตทัศนศึกษาผู้รับผิดชอบโดยตรง ไม่เคยได้รับการอบรมการผลิตและการใช้สื่อการสอน และเนื้อหาบางบทเรียนไม่จำเป็นต้องใช้

2. ศูนย์อำนวยการแพทย์พระมงกุฎเกล้า มีบุคลากรรับผิดชอบงานด้านโสตทัศนศึกษาเฉพาะกองหรือภาควิชา บางหน่วยงานนำบุคลากรด้านอื่นที่ไม่มีความรู้ด้านการผลิตสื่อมาปฏิบัติงานด้านโสตทัศนศึกษา ส่วนทางด้านงบประมาณ บางหน่วยงานได้รับงบประมาณเพียงพอ บางหน่วยงานได้รับน้อย ควรรวมหน่วยงานเข้าด้วยกัน และจัดงบประมาณให้เป็นสัดส่วนสำหรับสถานที่และสังกัด ผู้บริหาร แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ที่มีความเห็นว่า ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาศูนย์อำนวยการแพทย์ควรมีฐานะเป็นหน่วยงานเอกเทศขึ้นตรงต่อศูนย์อำนวยการแพทย์พระมงกุฎเกล้า เพื่อความสะดวกในการบังคับบัญชา การบริหาร ประหยัดงบประมาณ และให้บริการกับหน่วยงานที่สังกัดอย่างเท่าเทียมกัน ในเรื่องของสถานที่ตั้ง ผู้บริหาร แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรตั้งอยู่ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เพราะมีความพร้อมทางด้านโสตทัศนูปกรณ์มาก

3. ผู้บริหาร แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องการใช้สื่อการสอน และโสตทัศนูปกรณ์ไม่สะดวกในการใช้บริการ บางหน่วยงานไม่มีสถานที่และโสตทัศนูปกรณ์ที่ต้องการใช้ บางหน่วยงานมีจำนวนจำกัด

4. ผู้บริหาร แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ศูนย์อำนวยการแพทย์พระมงกุฎเกล้ามีความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ทั้งในด้านโสตทัศนูปกรณ์และสถานที่

สุวิทย์ เจริญพานิช (2534) ได้ทำการศึกษาเพื่อหารูปแบบศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำหรับวิทยาลัยพณิชยการเชตุพน เพื่อศึกษาสถานภาพของงานเทคโนโลยีทางการศึกษา

ของวิทยาลัยพัฒนศึกษการเซตุนพณ ตลอดจนสำรวจความต้องการ และความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ที่มีต่องานเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบและวางแผนจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับวิทยาลัยพัฒนศึกษการเซตุนพณ โดยทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มประชากรซึ่งเป็นผู้บริหาร และอาจารย์ จำนวน 137 คน

ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนเห็นด้วยว่างานเทคโนโลยีทางการศึกษามีความสำคัญและมีประโยชน์มาก เพราะช่วยประหยัดเวลาในการสอน และช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
2. อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้สื่อหรือโสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนเป็นครั้งคราว เนื่องจากไม่มีเวลาพอในการเตรียมอุปกรณ์ได้ทุกชั่วโมงสอน
3. อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความต้องการใช้สื่อหรือโสตทัศนูปกรณ์อยู่ในระดับปานกลาง แต่โสตทัศนูปกรณ์ประเภทเครื่องเสียงและเครื่องฉายต้องการใช้มาก
4. ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนเห็นด้วยว่าศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญทางด้านโสตทัศนศึกษา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆทันสมัยเพียงพอที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ผู้บริหาร และอาจารย์ เห็นด้วยว่า ควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำหรับวิทยาลัยพัฒนศึกษการเซตุนพณ โดยจัดให้เป็นหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่บริการ จัดหาผลิตและซ่อมบำรุงสื่อการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ และมั่นใจว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของวิทยาลัยได้จริง

ณัฐฐันรี เพิ่มทอง (2536) ได้ทำการศึกษาเพื่อหารูปแบบในการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาของวิทยาลัยคริสเตียน เพื่อศึกษาสถานภาพของงานเทคโนโลยีทางการศึกษาของวิทยาลัยคริสเตียน ตลอดจนสำรวจความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ที่มีต่องานเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบและวางแผนจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาของวิทยาลัยคริสเตียน โดยทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มประชากรซึ่งเป็นผู้บริหาร และอาจารย์ จำนวน 39 คน

ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนเห็นด้วยว่างานเทคโนโลยีทางการศึกษามีความสำคัญและมีประโยชน์มาก เพราะช่วยประหยัดเวลาในการสอน และช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
2. อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้สื่อหรือโสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนเสมอ เพราะผู้เรียนให้ความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น
3. อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความต้องการใช้สื่อการศึกษาทุกประเภทอยู่ในระดับมาก
4. ผู้บริหาร และอาจารย์ เห็นด้วยว่า ควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำหรับวิทยาลัยคริสเตียน โดยจัดให้เป็นหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่บริการ จัดหา ผลิต และซ่อมบำรุงสื่อการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของวิทยาลัย อีกทั้งยังมีการวางแผนการปฏิบัติงาน และการให้บริการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ จะทำให้มีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญทางด้านโสตทัศนูปกรณ์ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ทันสมัยเพียงพอที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าจากการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการจัดตั้งศูนย์สื่อของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้บริหาร อาจารย์หรือผู้ใช้ และผู้ให้บริการโสตทัศนูปกรณ์ต่างเห็นความสำคัญและต้องการใช้เทคโนโลยีการศึกษาและสื่อโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เป็นอย่างมาก แต่ส่วนใหญ่มักนำมาใช้น้อย หรือนาน ๆ ครั้ง เนื่องจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการใช้มีปริมาณไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการใช้ มีเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ ไม่มีความรู้ในการใช้สื่อ ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาให้คำปรึกษาแนะนำในการใช้และการผลิตสื่อ รวมทั้งขาดงบประมาณและวัสดุในการผลิต ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษานั้น ผลการวิจัยของทุกงานวิจัยที่กล่าวมามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา

ด้านการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุขนั้น ประรณนา มาลัยขวัญ (2533) ได้ทำการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพ ความต้องการ และปัญหาการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย สำหรับประชาชน ของเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 620 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สื่อที่เจ้าหน้าที่ใช้มากที่สุด คือ โปสเตอร์และแผ่นพับ และโปสเตอร์ ซึ่งสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้มีปริมาณมากและมีคุณภาพดีมาก สื่อที่มีปริมาณปานกลาง คือ ภาพพลิกและเทปบันทึกเสียง สื่อที่มีคุณภาพดี คือ ภาพพลิก เทปโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง และของจริง/ของตัวอย่าง นอกนั้นมีคุณภาพพอใช้ โดยหน่วยงานที่เป็นแหล่งให้การสนับสนุนสื่อให้แก่ศูนย์บริการสาธารณสุขมากกว่าแหล่งอื่น คือ หน่วยงานสุขศึกษา กองส่งเสริมสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร สื่อที่ได้จากหน่วยงานสุขศึกษา และกองทันตสาธารณสุขมีคุณภาพดีมาก สื่อที่ได้จากหน่วยงานอื่นในสังกัดกรุงเทพมหานคร และกระทรวงสาธารณสุขมีคุณภาพดี

2. เนื้อหาที่ต้องการให้ผลิตเป็นสื่อประกอบการเผยแพร่มากที่สุด 7 เรื่อง คือ การให้ภูมิคุ้มกันโรค โรคเกี่ยวกับเด็ก การเลี้ยงดูทารก ทันตสุขภาพ การอนามัยแม่และเด็ก โภชนาการ และการวางแผนครอบครัว และประเภทของสื่อที่เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการเผยแพร่มากที่สุด คือ แผ่นปลิวและแผ่นพับ และโปสเตอร์

3. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาด้านสื่อแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เกี่ยวกับเรื่อง ขาดเจ้าหน้าที่ติดต่อเยี่ยมสื่อจากหน่วยงานอื่น ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหานี้มากกว่าผู้รับผิดชอบสื่อ

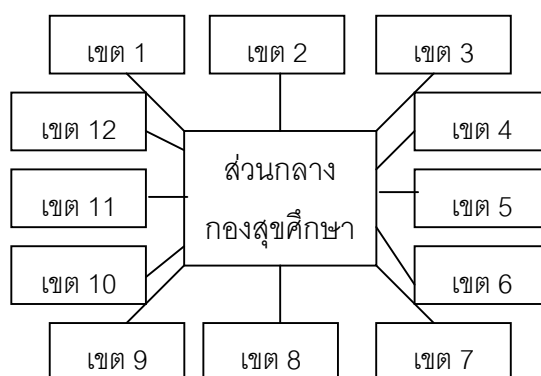
จะเห็นได้ว่า สื่อที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขใช้อยู่และต้องการใช้มากที่สุดก็คือ เอกสารสิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นปลิว แผ่นพับ และโปสเตอร์ ซึ่งเป็นสื่อที่มีคุณภาพดีมาก และสื่อส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากกองสุขศึกษาและกองทันตสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขมากที่สุด

นภดล เทียงกมล (2539) ได้ทำการศึกษา รูปแบบที่เหมาะสมของศูนย์สื่อสาธารณสุขในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารงานด้านโสตทัศนศึกษาซึ่งรับผิดชอบงานด้านสื่อสาธารณสุข ในหน่วยงานส่วนกลาง 16 แห่ง และส่วนภูมิภาค 75 แห่ง

ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์สื่อสาธารณสุขส่วนกลาง ควรอยู่ที่กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี ในส่วนภูมิภาคนั้น ควรจัดตั้งทุกเขต เขตละ 1 แห่ง การจัดพื้นที่ศูนย์สื่อควรแยกเป็นส่วนต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน การจัดองค์กรควรมี 5 งาน คือ งานผลิตโสตทัศนศึกษา งานบริการสื่อ งานศิลปกรรม งานส่งเสริมพัฒนาสื่อ และงานธุรการ บุคลากรที่ควรมีได้แก่ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา นักวิชาการสุขศึกษา บรรณารักษ์ นักวิชาการช่างศิลป์ช่างภาพการแพทย์ นายช่างอิเล็กทรอนิกส์ เจ้าพนักงานโสตทัศนศึกษา นายช่างภาพ นายช่างศิลป์ช่างภาพ และช่างศิลป์ บุคลากรมีหน้าที่ให้บริการด้านข้อมูลสื่อ การผลิตสื่อ บริการสื่อ/โสต

ทัศนูปกรณ์ การวิจัยและพัฒนาสื่อ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ควรมี ได้แก่ การถ่ายภาพ การผลิตและสำเนาวิดีโอเทป เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉาย และโทรทัศน์วงจรปิด

ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบศูนย์สื่อสาธารณสุขในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พบว่าการให้บริการของศูนย์สื่อสาธารณสุข มีทั้งด้านการให้บริการสื่อ การผลิตสื่อ และการพัฒนาทางวิชาการด้านสื่อ ซึ่งพอสรุปโครงสร้างการบริหารงานได้ดังนี้

แผนภูมิ 9 โครงสร้างการบริหารงานศูนย์สื่อสาธารณสุขในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
ที่มา : นภดล เทียมกมล (2539)

ดวงมาลัย สัมมาวิภาวีกุล (2543) ได้ทำการศึกษาสภาพการผลิตและใช้สื่อสุขภาพของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยการวิจัยเชิงสำรวจ จากหัวหน้างานสุขภาพศึกษาของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จำนวน 75 คน หัวหน้าฝ่ายสุขภาพศึกษาของโรงพยาบาลศูนย์ 25 คน และหัวหน้าฝ่ายของโรงพยาบาลทั่วไป 67 คน รวม 167 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. หน่วยงานสาธารณสุขส่วนใหญ่มีการผลิตสื่อแผ่นพับมากที่สุด รองลงมาคือ ชุดนิทรรศการ และบทความทางวิทยุกระจายเสียง/เสียงตามสาย โดยมีการผลิตตามขั้นตอนการผลิตสื่อทุกครั้ง ยกเว้นขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพส่วนใหญ่ไม่มีการทดสอบและการประเมินผลสื่อส่วนใหญ่ทำเพียงบางครั้งเท่านั้น โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีการผลิตและใช้สื่อสุขภาพมากที่สุด หน่วยงานส่วนใหญ่มีการใช้สื่อประกอบการสอน และใช้บทความทางวิทยุกระจายเสียง/เสียงตามสายเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพทางสื่อมวลชน ส่วนการใช้สื่อเผยแพร่ผ่านหน่วยงานเครือข่าย หน่วยงานส่วนใหญ่ใช้สื่อแผ่นพับ

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตสื่อสุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ แผนการผลิตสื่อสุขศึกษา การได้รับจัดสรรงบประมาณ บุคลากรในการผลิต ความรู้ความสามารถในการผลิต เครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิต และระยะเวลาในการผลิต สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการใช้สื่อสุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ บุคลากรในการใช้สื่อ และความรู้ความสามารถในการใช้สื่อ

3. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน พบว่า ตัวทำนายที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตสื่อสุขศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีจำนวน 6 ตัว คือ ความรู้ความสามารถในการผลิต การได้รับการจัดสรรงบประมาณ ระยะเวลาในการผลิต การได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการผลิต และเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิต โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตสื่อสุขศึกษา ได้ร้อยละ 41.00 ($R^2 = 0.410$) สำหรับตัวทำนายที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของการใช้สื่อสุขศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีจำนวน 2 ตัว คือ การได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการผลิต และนโยบายในการใช้สื่อสุขศึกษา โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพของการใช้สื่อสุขศึกษา ได้ร้อยละ 7.3 ($R^2 = 0.073$)

ส่วนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์สื่อการศึกษา โดยใช้เทคนิคเดลฟายที่พอรวบรวมได้ดังนี้

มานะ รัชวงศ์ (2538) ได้ทำการศึกษา เพื่อพัฒนาแบบจำลองศูนย์สื่อการศึกษาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในภาคใต้ โดยทำการศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการด้านสื่อของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต และสำนักงานสาธารณสุขในภาคใต้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหาร ผู้สอนหรือวิทยากร และกลุ่มเจ้าหน้าที่สารสนเทศศึกษา จำนวน 142 คน และใช้เทคนิคเดลฟายสอบถามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 17 คน เกี่ยวกับแนวคิดแบบจำลองศูนย์สื่อการศึกษาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในภาคใต้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างเป็นต้นแบบขึ้นงาน แล้วทำการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อการปรับปรุงแก้ไข

ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์สื่อการศึกษาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในภาคใต้ จะเป็นแหล่งกลางในการผลิต จัดหา และให้บริการต่าง ๆ ทาง

ด้านสื่อที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานด้านวิชาการ การ จัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนา ในงานของกรมอนามัยสายสิ่งแวดล้อมในภาคใต้ โดยมีโครงสร้างการบริหารงาน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการรับผิดชอบควบคุมดูแลการบริหารงานศูนย์ฯ มีการจัดแบ่งสายงานออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายบริการโลหิตภัณฑ์ ฝ่ายแผนงานและประเมินผล ฝ่ายพัฒนาบุคลากรและสุศึกษาประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้การดำเนินงานของศูนย์สื่อการศึกษาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมทุกศูนย์ฯ จะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โดยมีบุคลากรแต่ละศูนย์ฯ จำนวน 47 คน อาคารสำนักงานมีลักษณะเป็นอาคาร 3 ชั้น งบประมาณในการจัดตั้งได้จากงบประมาณแผ่นดิน 13,357,150 บาท และงบดำเนินการ ซึ่งได้จากงบประมาณแผ่นดินของส่วนราชการ ประมาณปีละ 4,033,800 บาท งบประมาณเงินรายได้จากการคิดค่าบริการ ประมาณปีละ 5,544,000 บาท กำไรโดยเฉลี่ย ประมาณปีละ 1,510,200 บาท ผลตอบแทนในการลงทุนคิดเป็นร้อยละ 33.21 ระยะเวลาในการคืนทุน 4 ปี 2 เดือน

พันตรีหญิงสุวิไล วงศ์ธีระสุด (2538) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาแบบจำลองศูนย์เวชניתศน์ในโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบก โดยการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพ และความต้องการในการใช้สื่อโลหิตภัณฑ์ของโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบก ของบุคลากรที่คัดเลือกจากโรงพยาบาลในสังกัดกองทัพบกที่มีขนาดตั้งแต่ 200 เตียงขึ้นไป จำนวน 7 แห่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร จำนวน 86 คน และกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อโลหิตภัณฑ์ จำนวน 320 คน และใช้เทคนิคเดลฟายสอบถามกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานเวชניתศน์ ทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จำนวน 22 คน เกี่ยวกับแนวคิดของแบบจำลองศูนย์เวชניתศน์ในโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบก

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โครงสร้างของศูนย์เวชניתศน์ที่สำคัญคือ ตัวอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 20 X 20 เมตร จำนวน 3 ชั้น ตั้งอยู่ในสถานที่ที่จะให้บริการกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้สะดวก มีเนื้อที่ประมาณ 1,200 ตารางเมตร มีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน บุคลากรในการปฏิบัติงานประมาณ 31 คน บริหารงานโดยมีผู้บริหารงานรับผิดชอบแบ่งงานออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายธุรการทั่วไป ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายสื่อโลหิตภัณฑ์ ฝ่ายวิทยุโทรทัศน์และเทปบันทึกเสียง และฝ่ายอิเล็กทรอนิกส์และ โทรคมนาคม งบประมาณในการจัดตั้งศูนย์ได้จากงบประมาณแผ่นดินของส่วนราชการ ประมาณปีละ 4,216,350 บาท งบประมาณรายรับประมาณปีละ 5,591,600 บาท กำไรโดยเฉลี่ยประมาณปีละ 1,375,250 บาท คิดเป็น 33.40 % ระยะเวลาในการคืนทุน คือ 3 ปี 7 เดือน

พันจ่าอากาศเอกสุธรรม บัวทอง (2538) ได้ทำการศึกษาเพื่อจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการสำหรับโรงเรียนจ่าอากาศ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจ่าอากาศชั้นปีที่ 2 ทุกสาขาวิชา จำนวน 75 คน คณาจารย์ จำนวน 40 คน และผู้บริหาร จำนวน 17 คน และใช้เทคนิคเดลฟายสอบถามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน โดยการใช้แบบสอบถามทั้งสิ้น 3 รอบ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาใช้ประกอบการจัดทำร่างต้นแบบโครงการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการโรงเรียนจ่าอากาศ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่าควรมีการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการโรงเรียนจ่าอากาศ โดยจัดสร้างอาคารขึ้นใหม่เป็นเอกเทศ เป็นหน่วยงานขึ้นตรงกับผู้บังคับการโรงเรียนจ่าอากาศ มีหัวหน้าศูนย์ตำแหน่งระดับหัวหน้ากอง มีหัวหน้าแผนกกำกับดูแลการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ การจัดหน่วยงาน แบ่งออกเป็น 4 แผนก ได้แก่ 1.) แผนกธุรการ 2.) แผนกวิชาการ 3.) แผนกสื่อการศึกษา และ 4.) แผนกคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม การให้บริการครอบคลุมถึง 1.) การใช้และผลิตสื่อการศึกษา 2.) การให้คำแนะนำปรึกษาและการฝึกอบรม การซ่อมบำรุง 3.) การจัดให้มีห้องทำงานและสิ่งอำนวยความสะดวก 4.) การจัดให้มีสื่อการศึกษาประเภทสื่อวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ 5.) การจัดนิทรรศการ และ 6.) การศึกษานอกสถานที่ การสาธิต และสถานการณ์จำลอง งบประมาณส่วนใหญ่ได้จากกองทัพอากาศ เมื่อมีการลงทุนตามโครงการจะได้ผลตอบแทนเท่ากับ 30.11 % ต่อปี ระยะเวลาคืนทุน เท่ากับ 3.9 ปี

นัยนา นุรารักษ์ (2539) ได้ทำการศึกษาเพื่อศึกษารูปแบบนำเสนอจัดศูนย์วิทยบริการทางการแพทย์ โดยใช้เทคนิคเดลฟายในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น 17 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามทั้งหมด 3 รอบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบการนำเสนอการจัดศูนย์วิทยบริการทางการแพทย์ สรุปได้ดังนี้

เป็นศูนย์สนับสนุนการเรียนการสอนและศึกษา คำนึงว่าด้วยตนเอง เป็นศูนย์รวมในการ คำนึงว่าวิชาเฉพาะทางสาขาแพทยศาสตร์ เป็นแหล่งข้อมูลที่รวบรวมและเป็นแหล่งให้บริการ ข้อมูลสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ เป็นแหล่งผลิตและให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการผลิตสื่อการเรียนการสอนสาขาแพทยศาสตร์ เป็นสถานที่ฝึกอบรมการผลิตการใช้สื่อชนิดต่าง ๆ เป็นศูนย์รวมของการปฏิบัติเฉพาะทาง เช่น บรรณารักษ์ โสภิตศึกษา ช่างภาพ ช่างเทคนิค ช่างหุ่นจำลอง คอมพิวเตอร์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานของศูนย์วิทยบริการทางการแพทย์ เป็นศูนย์รวมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ชนิดต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน ศึกษา คำนึงว่า วิจัยสาขาแพทยศาสตร์ เป็นสถานที่อำนวยความสะดวกในการเตรียม

นำเสนอผลงานของนิสิตและอาจารย์ เป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และสื่อประกอบการสอน ชนิดใหม่ ๆ หรือวิทยาการที่ทันสมัยในสาขาแพทยศาสตร์ เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างศูนย์ วิทยบริการต่างสถาบัน ส่วนการบริหารงานของศูนย์ฯ ควบคุมอยู่ภายในการบริหารงานของรอง คณบดีฝ่ายวิชาการ โดยแบ่งออกเป็น 8 แผนก คือ ห้องสมุด หน่วยโสตทัศนูปกรณ์ หน่วย เทคโนโลยีสารสนเทศ หน่วยพิพิธภัณฑ์ทางการแพทย์ หน่วยประชาสัมพันธ์ หน่วยศึกษาด้วย ตนเอง หน่วยฝึกอบรม และหน่วยสถิติและวิจัย ภายในศูนย์ฯ ครอบงำโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ระบบ LAN คอมพิวเตอร์ระบบ Internet CD-ROM บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน Multimedia วิทยุ กระจายเสียง เทเล็กซ์ โทรสาร โทรประชุม การส่งสัญญาณดาวเทียมมาใช้

รัตนภรณ์ ประวัติวัชรา (2539) ได้ทำการศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบเครือข่าย แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อกำหนดรูปแบบแนวทางในการ พัฒนาการองค์กรเพื่อจัดตั้งระบบเครือข่ายแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดม ศึกษาเอกชน ในส่วนกลาง ผลจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาระบบเครือข่ายแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ของผู้บริหาร และอาจารย์ผู้ให้บริการแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้นำ มาสร้างรูปแบบการพัฒนารูปแบบการองค์กรเพื่อการจัดตั้งระบบเครือข่ายแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ และ สร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน โดยอิงการวิจัย เทคนิค EDRF 3 รอบ ผลการวิเคราะห์หรือบทที่ 3 ได้นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบขึ้นให้ผู้บริหารสถาบัน อุดมศึกษาเอกชนในส่วนกลาง ทำการตรวจสอบรูปแบบแนวทางการพัฒนารูปแบบการองค์กร เพื่อจัดตั้ง ระบบเครือข่ายที่เหมาะสมในเชิงปฏิบัติเป็นรอบสุดท้าย

ผลการวิจัยปรากฏว่า รูปแบบของการพัฒนารูปแบบการองค์กรเพื่อการจัดตั้งระบบเครือข่าย แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า เหมาะสมสอดคล้องกัน และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในส่วนกลางเห็นว่าสามารถนำไป ปฏิบัติได้นั้น มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนการบริหารและการจัดการ และส่วนรูปแบบการ บริการ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบบเครือข่ายแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีดังนี้ โปรแกรมเมอร์ไม่มีเวลาในการพัฒนาโปรแกรมของแหล่ง ทรัพยากรการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้วิเคราะห์ระบบกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ทำให้โปรแกรมที่นำมาใช้ไม่ถูกต้องตามความต้องการใช้งาน บุคลากรทั้งผู้ให้บริการและเจ้าหน้าที่ ปฏิบัติการขาดความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้วยระบบคอมพิวเตอร์ งบประมาณไม่เพียงพอใน การสนับสนุนระบบเครือข่าย ความพร้อมทางเทคโนโลยีของแต่ละสถาบันไม่เท่ากัน ขาดบุคลากร

ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผู้บริหารของสถาบันขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญและความจำเป็นของระบบเครือข่าย แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาสถาบัน ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้บริหารแหล่ง ทรัพยากรการเรียนรู้กับผู้บริหารของสถาบัน ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีทำให้ ระบบที่มีอยู่หรือกำลังดำเนินการล้าสมัยได้ การต่อต้านและการปฏิเสธต่อนวัตกรรมหรือการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถาบัน บุคลากรของสถาบันมักจะขาด จิตสำนึกในการมองการพัฒนาในลักษณะของภาพรวมหรือความเป็นเอกภาพของสถาบัน การ พัฒนาระบบที่ไม่ต่อเนื่องหรือขาดช่วงจึงทำให้งานล่าช้า

สมเกียรติ ปรีดาวรรณ (2540) ได้ทำการศึกษารูปแบบศูนย์เทคโนโลยีการพัฒนา ข้าราชการที่เหมาะสมของสำนักงาน ก.พ. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความคิดเห็น ความ ต้องการ และข้อเสนอแนะของวิทยากรสำนักงาน ก.พ. เพื่อกำหนดรูปแบบของศูนย์เทคโนโลยีการ พัฒนาข้าราชการที่เหมาะสมของสำนักงาน ก.พ. ทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบ แบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นวิทยากรของสำนักงาน ก.พ. จำนวน 249 คน จำนวน 2 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ศูนย์เทคโนโลยีการพัฒนาข้าราชการของสำนักงาน ก.พ. ควร เป็นหน่วยงานในสังกัดของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนเช่นในปัจจุบัน แต่ควรแบ่งองค์กรเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี กลุ่มออกแบบและพัฒนาสื่อ และกลุ่มผลิต เผยแพร่และบริการสื่อ ผู้บริหารและบุคลากรของศูนย์ฯ ควรเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ทาง ด้านเทคโนโลยีการศึกษา ส่วนวัสดุอุปกรณ์ควรประกอบไปด้วย เครื่องฉาย เครื่องเสียง สิ่งพิมพ์ กิจกรรม วัสดุสำหรับการศึกษด้วยตนเอง และภาพ ในด้านงบประมาณควรได้รับเงินงบประมาณ สำหรับจัดซื้อวัสดุทัศนูปกรณ์ที่ ทันสมัยมาให้บริการเป็นประจำทุกปี อาคารสถานที่ควรมีห้อง ประชุม/ฝึกอบรม/สัมมนาขนาดต่าง ๆ ไว้บริการ รวมทั้งมีพื้นที่สำหรับการศึกษด้วยตนเอง ศูนย์ฯ ควรมีการผลิตสื่อให้ครอบคลุมทุกเนื้อหาวิชา และควรมีการสำรวจความต้องการของวิทยากร หรือผู้stk่อนดำเนินการผลิต สำหรับการให้บริการ ควรเน้นการให้บริการที่รวดเร็ว ทันกาล มี ประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

หน่วง หวานสง (2542) ได้ทำการวิจัยเพื่อเสนอโครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีและสื่อ สารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยทำการศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาดูงานศูนย์เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาต่าง ๆ การศึกษาข้อมูล เบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่าง

ที่ได้จากการสุ่ม ร้อยละ 15 ของอาจารย์ทุกคนในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 120 คนและกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของทุกคนะ จากหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร และจากหอสมุดวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 45 คน และสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยใช้เทคนิคเดลฟายทำการสอบถามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างเป็นต้นแบบชิ้นงาน แล้วทำการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อการปรับปรุงแก้ไข

ผลการวิจัยพบว่าศูนย์เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จะเป็นแหล่งบริการสื่อการเรียนการสอน แก่อาจารย์ บุคลากร และบุคคลทั่วไป เป็นแหล่งรวบรวมสื่อและอุปกรณ์การศึกษา เพื่อบริการด้านการเรียนการสอน การให้ข้อมูลข่าวสาร โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย แนวนโยบายมุ่งพัฒนาบุคลากรของศูนย์ฯ ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เพื่อการเรียนการสอนมากขึ้น โดยเป็นหน่วยงานระดับศูนย์ในสำนักวิทยบริการ มีหน่วยงานย่อยแยกออกเป็นหน่วยงานต่าง ๆ งานโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์แยกเป็นบริการแบบรวมศูนย์และบริการแบบกระจายตามคณะ มีโครงสร้างการบริหารงานประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการศูนย์ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ หรือมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น มีหน้าที่บริหารงานของศูนย์ฯ และมีหัวหน้างานต่าง ๆ เป็นผู้ดูแลในแต่ละงาน หน่วยงานต่าง ๆ ที่ควรมีในแต่ละงาน ได้แก่ งานเลขานุการ ประกอบด้วย หน่วยสารบัญและหน่วยพัสดุ งานวิจัย พัฒนา ฝึกอบรม ประกอบด้วยหน่วยส่งเสริมการวิจัย หน่วยส่งเสริมการสัมมนา และการฝึกอบรม งานผลิตสื่อ ประกอบด้วย หน่วยผลิตสื่อประสม หน่วยคอมพิวเตอร์ หน่วยผลิตสื่อเทปบันทึกภาพ หน่วยผลิตสื่อเสียง หน่วยผลิตสื่อ สิ่งพิมพ์ หน่วยผลิตสื่อกราฟิก และหน่วยภาพนิ่งและภาพยนตร์ งานโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ทั่วไป ประกอบด้วย หน่วยบริการยืม/คืนวัสดุอุปกรณ์ หน่วยบริการติดตั้ง/ควบคุมวัสดุอุปกรณ์ หน่วยบริการสำเนาเทปเสียง/เทปวีดิทัศน์ และหน่วยซ่อมบำรุงโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์เพื่อการสอนไม่มีหน่วยงานย่อย ในด้านงบประมาณ ควรได้รับจากงบประมาณแผ่นดิน เงินรายได้จากมหาวิทยาลัย และเงินรายได้จากการคิดค่าบริการของศูนย์ฯ

จากงานวิจัยแบบจำลองศูนย์สื่อการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยเทคนิคเดลฟายพบว่าแบบจำลองที่ต้องการศึกษาจะประกอบไปด้วย 1.) นโยบาย วัตถุประสงค์ และบทบาทหน้าที่ของศูนย์ 2.) โครงสร้างการบริหารงาน 3.) การแบ่งสายงานและบุคลากรของศูนย์ 4.) ลักษณะของอาคารและ สิ่งแวดล้อม 5.) วัสดุอุปกรณ์ของศูนย์ฯ 6.) งบประมาณของศูนย์ฯ และนโยบาย

นุรารักษ์ (2539) ได้เพิ่มเติมในประเด็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ดำเนินการภายในศูนย์วิทยบริการทางการแพทย์ โดยในแต่ละประเด็นที่ศึกษา จะมีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละสถาบันตามความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญคิดว่าเหมาะสม

2. งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับศูนย์สื่อการศึกษา

เจลดิน ดี แอล (D.L. Jelden, 1984 : บทคัดย่อ) ได้เสนอผลรายงานการศึกษา เรื่อง ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา : นำเสนอโครงสร้างองค์กร พอสรุปได้ว่า โครงสร้างองค์กรและการปฏิบัติงานสำหรับศูนย์เทคโนโลยีการศึกษาควรจัดโอกาสในการวิจัยทางการศึกษา บริการวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อคอมพิวเตอร์ และโครงการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมผู้เชี่ยวชาญในสาขา ความก้าวหน้าในอุตสาหกรรม การสื่อสาร และเทคโนโลยีการศึกษา มีความจำเป็นในการส่งเสริมสนับสนุนในระหว่างการฝึกหัดเพื่กระดับครูผู้ให้บริการ และสำหรับการเตรียมครูใหม่ ๆ เข้าสู่สาขานี้ เนื่องจากเทคโนโลยีมีความหลากหลาย การเรียนจึงต้องมีการฝึกหัดที่หลากหลายสาขาด้วย ในรายงานนี้สนับสนุนการกำจัดข้อจำกัด และสนับสนุนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ซึ่งควรเตรียมหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลาย โครงสร้างการบริหารงานสำรวจพบว่าควรใช้แบบจำลองที่ระบุ 3 ขอบเขตหลักที่ศูนย์ควรเตรียม ได้แก่ การสอน (เทคโนโลยีการออกแบบหลักสูตร ทฤษฎีการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียน/การสอน) การวิจัย และการบริการ ควรเตรียมการปฏิบัติงานของศูนย์และหน้าที่พื้นฐานของศูนย์ควรระบุภายใต้ของเขตหลักทั้ง 3 ประการ หลักสูตรสำหรับนักเรียนเทคโนโลยีการศึกษาของสถาบันควรแสดงรายการชนิดทักษะที่ต้องการและธรรมชาติของการฝึกหัดที่หลักสูตรต้องการ

สุพัตรา ประดับพงศ์ (Supatra Pradubpongse, 1993 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การรับรู้ของผู้อำนวยการศูนย์สื่อและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน พิจารณาถึงนัยสำคัญของศูนย์สื่อสำหรับการพัฒนามาตรฐานศูนย์สื่อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาการรับรู้ของผู้อำนวยการศูนย์สื่อและคณาจารย์ในสถาบันเกี่ยวกับศูนย์สื่อ แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาพิจารณาตัดสินมาตรฐานที่เหมาะสมสำหรับศูนย์สื่อของมหาวิทยาลัยเอกชน

คำถามในการวิจัยครั้งนี้ ต้องการทราบการรับรู้ของผู้อำนวยการศูนย์สื่อในเรื่อง ก) บทบาทจริงและบทบาทที่ต้องการในเทคโนโลยีการสอน ข) โครงสร้างองค์กรตามความเป็นจริง และโครงสร้างที่ต้องการ ค) การสนับสนุนสื่อและบริการผลิต และบริการให้คำแนะนำการสอนของการพัฒนาการสอน (ID) การพัฒนาคณาจารย์ (FD) และการประมวลผลการสอน และง) การบูรณาการและการร่วมมือระหว่างบริการเหล่านี้ในศูนย์สื่อ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ผู้อำนวยการศูนย์สื่อทั้ง 8 ศูนย์ และสุมตัวอย่างคณาจารย์ 481 คน จากมหาวิทยาลัยเอกชน ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้อำนวยการศูนย์สื่อตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ทุกคน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ได้รับแบบสอบถามกลับมา 344 ฉบับจาก 481 ฉบับ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้อำนวยการศูนย์สื่อทั้งหมดเห็นว่า ควรบริหารศูนย์สื่อส่วนกลางโดยแยกเป็นเอกเทศ
2. ผู้อำนวยการศูนย์สื่อส่วนใหญ่เห็นว่า รองอธิการบดีของสถาบันการศึกษารัฐควรเป็นผู้นิเทศศูนย์โดยตรง
3. ผู้อำนวยการศูนย์สื่อส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ต้องการรับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาด้านการออกแบบการสอนและนวัตกรรมการสอน นอกเหนือจากการบริหารงาน
4. ผู้อำนวยการศูนย์สื่อทุกคนเชื่อว่า ภายในศูนย์สื่อควรบูรณาการการบริการทั้งหมด และต้องการให้ทำงานร่วมกัน

เรย์มอนด์ โทมัส โจน (Raymond Thomus Jone) 1997 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การทำนายเทคโนโลยีการศึกษาที่จะพบในโรงเรียนรัฐในปี 2000 : การศึกษาแบบเทคนิคเดลฟาย วัตถุประสงค์ในการศึกษาคั้งนี้ เพื่อทำนายเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันและที่จะปรากฏในโรงเรียน ในปี 2000

ใช้เทคนิคเดลฟายในการทำนายจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และผู้ทำงานในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ โดยรวบรวมข้อมูลระหว่างฤดูหนาวปี 1994 จนถึงฤดูใบไม้ร่วง ปี 1995 ซึ่งจะนำไปใช้สำหรับสิ่งที่จะปรากฏในการวางแผนระยะสั้นและสิ่งที่จะปรากฏในการผลิตเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียน

แบบสอบถามรอบแรก มีขอบเขตของชนิดของเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันและที่จะปรากฏในโรงเรียน ในปี 2000 ในรอบที่ 2 และ 3 เป็นแบบสอบถามชุดเดียวกัน ประกอบด้วยเทคโนโลยีที่ใช้จริง โดยใช้สเกลตั้งแต่ 1-4 (1 = ไม่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง 2 = ไม่สำคัญ 3 = สำคัญ 4 = สำคัญเป็นอย่างยิ่ง) นำมาคำนวณค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเทคโนโลยี เทคโนโลยีที่มีคะแนนเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป ที่ได้จากการคำนวณในรอบที่ 3 จะนำไปใช้ในการทำนายสิ่งที่น่าจะมีหรือน่าจะมีมากที่จะนำมาใช้ในโรงเรียนในปี 2000

ผลการวิจัยพบว่า

1. กฎเกณฑ์สำคัญสองสิ่งที่เกี่ยวข้องกันของลักษณะพิเศษที่ปรากฏออกมาได้แก่ การเชื่อมโยง และหลายหน้าที่
2. เทคโนโลยีที่มีอัตราสูงสุด มีลักษณะพิเศษคือ ความสามารถในการเป็นเครือข่ายด้วยเทคโนโลยีอื่น และความสามารถในการทำงานในหลายงาน
3. เทคโนโลยี 5 อันดับแรก ที่น่าจะมีการนำมาใช้ในโรงเรียนในปี 2000 คือ 1) คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (Desktop/Laptop Computer) 2) โทรศัพท์ในทุกห้องเรียน 3) ระบบเครือข่ายใยแมงมุม (World Wide Web) 4) ที่ปฏิบัติงานของครู (Work Station) 5) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)
4. ลักษณะพิเศษอื่น ๆ ที่สำคัญรวมถึง การใช้เทคโนโลยีมีลติมีเดีย ความสามารถของกราฟิกที่ดี และเทคโนโลยีที่ให้บริการเฉพาะกลุ่ม โดยครู นักเรียน และผู้บริหารควรมีที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

มาห์นาซ เอ จาวิด (Mahnaz A. Javid, 1998 : 60-62) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การสร้างศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่บ้าน : ผลกระทบของเทคโนโลยี โดยเน้นที่ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการเรียนของนักเรียนในเ็ดมันด์ไซเบอร์สคูล (Edmonds Cyberschool) เมืองเ็ดมันด์ รัฐวอชิงตัน ใน 3 ขอบเขต ได้แก่ ทศนคติ การใช้เทคโนโลยี และคุณค่าของเทคโนโลยีต่อแหล่งทรัพยากรอื่นที่หาได้ ในทัศนะของผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร 2 คน และที่ปรึกษาโครงการ 1 คน ผู้ปกครอง จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 54 ของผู้ปกครองทั้งหมด และนักเรียน จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 36 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ และภาคสนาม

ผลการวิจัย พบว่า

ไซเบอร์สคูล ตั้งอยู่ที่โรงเรียนประถมเก่าในเมืองเ็ดมันด์ มีห้องสมุดเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้หลักสูตร (“Curriculum Resource” Center) และมีวัสดุอุปกรณ์ของหลักสูตรอย่างเพียงพอพร้อมให้เลือกใช้ มีคอมพิวเตอร์ 5 เครื่องภายใน 1 พื้นที่ นักเรียนใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเข้าถึงข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต ลักษณะสำคัญของโรงเรียนนี้ คือ ไม่มีโครงสร้างภาพรวมของสภาพแวดล้อม เนื่องจากนักเรียนต้องเข้าเรียนในโรงเรียนเพียง 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ชั้นเรียนจะเปิดขึ้นเมื่อมีผู้ปกครองมากกว่า 10 คนขึ้นไปแสดงความต้องการให้เปิดเรียน ต่อไปชั้นเรียนจะมีทั้งวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ทักษะการเขียน และภาษาต่างประเทศ เช่น สเปน, ญี่ปุ่น, เยอรมัน, ฝรั่งเศส เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังเน้นการเรียนเป็นกลุ่มเท่าที่จะทำได้ มีการจัดหัวข้อให้เลือกเรียน หลากหลายเป็นหลักสูตรระยะสั้น โดยมีผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลตั้งแต่เรื่องการศึกษา เนื้อหาหลักสูตร ความตั้งใจ การจัดการ Portfolio และการประเมินผล สำหรับห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ มีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (PC) และเครื่องแมคอินทอช (MAC) จำนวน 50 เครื่อง เครื่องพิมพ์ 3 เครื่อง เครื่อง VCR ตัดต่อวิดีโอเทป คีย์บอร์ดเสียง 2 แป้น ซิปไดรฟ์ (Zip Drive) 1 ไดรฟ์ ซีดีรอม (CD-ROMS) มีซีดีทางการศึกษา 100 เรื่อง และมีเกมส์จำนวนเล็กน้อย โดยโรงเรียนจะเป็นผู้จัดซื้ออุปกรณ์ (Hardware) ส่วนวัสดุ (Software) จะจัดซื้อตามความต้องการของผู้ปกครอง หรือนักเรียนจากเงินทุนของหลักสูตร

ส่วนผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการเรียนนั้น ผู้บริหารเห็นว่าเทคโนโลยีเป็นส่วนประกอบสำคัญและเป็นสิ่งดึงดูดของโรงเรียนนี้ แต่ผู้บริหารและที่ปรึกษาทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า เอ็ดมันด์ไชเบอร์สคูลยังไม่เป็นไชเบอร์อย่างแท้จริง ผู้จัดการโครงการยังไม่มั่นใจในการเรียนการสอนทางไกลและมีความเชื่อว่าผู้ปกครองถือเป็นครูคนแรกและผู้ดูแลหลักสูตรของนักเรียน ทางด้านทัศนคติ พบว่า ผู้บริหารมีทัศนคติในทางบวกต่อผลกระทบและการใช้เทคโนโลยีของนักเรียน ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ มีเครื่องคอมพิวเตอร์ 1 เครื่องต่อนักเรียน 10 คน มีห้องสมุดซอฟต์แวร์ที่ใหญ่ซึ่งจัดซื้อตามความต้องการของผู้ปกครอง และที่สำคัญคือ มีนักเทคนิค 2 คน ทำงานประจำ คอยช่วยแก้ปัญหา จัดฝึกอบรมและสนับสนุนการเรียนในรูปแบบอื่น ๆ ส่วนผลด้านทัศนคติของผู้ปกครองไม่ค่อยแน่นอน ร้อยละ 39 เห็นว่าเทคโนโลยีมีผลทางบวกต่อการเรียนของนักเรียน ร้อยละ 39 คิดว่ามีผลทางบวกบ้าง โดยเทคโนโลยีมีคุณค่าในหลายด้าน แต่ไม่ได้เป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจลงทะเบียนเรียนที่โรงเรียนนี้ และอีกร้อยละ 13 คิดว่าแหล่งทรัพยากรช่วยให้บรรยากาศทางการเรียนเป็นไปในทางบวก โดยความสามารถของผู้ปกครองในการดูแลการเรียนของนักเรียน, ค่าเรียน, โรงยิม และบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการตัดสินใจลงทะเบียนเรียน

ส่วนด้านทัศนคติของนักเรียนต่อเทคโนโลยีเห็นได้ชัดเจนมาก นักเรียนร้อยละ 90 บอกว่ารักหรืออย่างน้อยก็ชอบคอมพิวเตอร์ โดยนักเรียนชายชอบใช้คอมพิวเตอร์เพื่อความบันเทิงมากกว่านักเรียนหญิง